

Київський національний торговельно-економічний університет
Кафедра публічного управління та адміністрування

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на тему:

Державна політика запобігання та протидії корупції у країнах ЄС

Студентки 3 курсу, 6с групи,
спеціальності 281 «Публічне
управління та адміністрування»
спеціалізації «Публічне

управління та адміністрування»

(підпис студента)

Філик
Анжели
Ігорівни

Науковий керівник
канд. екон. наук.,
доцент

(підпис керівника)

Сонько
Юлія
Анатоліївна

Гарант освітньої програми
канд. екон. наук,
доцент

(підпис гаранта)

Головня
Юлія
Ігорівна

Київ 2020

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ПОНЯТТЯ, СУТНІСТЬ, ПРИНЦИПИ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	5
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В КРАЇНАХ ЄС.....	17
2.1 Ключові характеристики державної політики запобігання та протидії корупції	17
2.2 Приклади успішної реалізації антикорупційних заходів в країнах ЄС.	19
2.3 Напрями удосконалення державної політики запобігання та протидії корупції в Україні: застосування досвіду ЄС.....	24
ВИСНОВКИ	29
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	31
ДОДАТКИ	Error! Bookmark not defined.
Додаток 1	34

ВСТУП

Політична корупція як соціальне явище існує практично в усіх країнах світу, у тому числі в тих, що більшість дослідників їх відносять до “еталонних” з точки зору розвитку демократії. Так, на думку італійських дослідників Д.Дела Порта та А.Ванучі, до висококорумпованих країн світу належать Бельгія, Греція, Іспанія, Італія, а до “проміжних” – Австрія, США, Франція та Японія. При цьому спостерігається стійка тенденція до

зростання політичної корупції та еволюції корупційних практик у розвинутих демократичних країнах [1, с. 16]. Разом з тим особливого значення політична корупція набуває в суспільствах транзитивного типу, однією з особливостей яких є надмірна політизація державного управлінського апарату, якій значною мірою представляє не стільки інтереси держави та суспільства, скільки конкретних політичних угруповань, які, у свою чергу, тісно пов’язані з великим капіталом.

Зокрема, цьому питанню у своїх роботах приділяли увагу такі вітчизняні дослідники, як Семенін А. С. [4], Рябошапка Р. Г. [5], Рубинській Ю. [6], Романюк Б. В. [7], Міхненко А. М. [9], Купрійчук В. [11], Косякін І. А. [12] Бочарников І. В. [18], та інші.

Метою роботи є поглиблення теоретичних і методологічних положень, аналіз та розроблення пропозицій щодо дослідження державної політики запобігання та протидії корупції в країнах Європейського Союзу.

Об’єктом дослідження теоретичні засади дослідження державної політики запобігання та протидії корупції.

Предметом дослідження є проблема впливу політичної корупції в Україні.

Зазначена тема вимагає вирішити наступні **завдання**:

- проаналізувати теоретичні засади дослідження державної політики запобігання та протидії корупції;
- дослідити особливості антикорупційного законодавства в

ЄС ;

- проаналізувати ключову характеристику державної політики запобігання та протидії корупції ;
- оцінити успішну реалізацію антикорупційних заходів в країнах ЄС;
- розробити практичні рекомендації щодо удосконалення державної політики запобігання та протидії корупції в Україні: застосування досвіду ЄС.

З метою реалізації поставлених завдань використано загальнонаукові та спеціальні методи дослідження: наукової абстракції – для розкриття змісту понять (розділ 1), вивчення проблем формування об'єкта дослідження (п.п. 2.1-2.2); кількісного та якісного аналізу – для формування удосконалення напрямів роботи органів державної влади (п.п. 3.1.-3.2) тощо.

Інформаційною базою дослідження стали: Закони України, оперативна інформація міністерств та відомств, періодичні видання, праці вітчизняних і зарубіжних науковців з проблеми дослідження, а також інформаційні ресурси інформаційної мережі Internet.

Випускна кваліфікаційна робота складається зі вступу, 2-х розділів, висновків і пропозицій списку використаних джерел і додатків. Основний текст роботи становить 39 сторінок, 2 рисунків. Список використаних джерел містить 26 найменування, викладене на 3 сторінках, робота містить 1 додатки на 6 сторінках.

РОЗДІЛ 1

ПОНЯТТЯ, СУТНІСТЬ, ПРИНЦИПИ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У сучасних умовах корупція стала чинником, який реально загрожує національній безпеці, демократичному розвитку держави та суспільства, конституційному ладу, а саме: підриває авторитет країни, завдає шкоди функціонуванню державного апарату, обмежує конституційні права і свободи людини та громадянина, особливо пересічних осіб, порушує принципи верховенства права, встановлений порядок здійснення повноважень посадовими і службовими особами органів державної влади, управлінських структур приватного сектору, руйнує моральні та суспільні цінності, дискредитує державу на міжнародному рівні. Передусім державні організації мають зрозуміти, що корупція є надзвичайно небезпечним явищем. І лише усвідомлення цієї небезпеки зумовлює необхідність створення ефективного національного антикорупційного законодавства, розробки політики та відповідних заходів [1, 255 с.]. Очевидним стало й те, що боротьба з корупцією – питання не лише внутрішньої політики, яке сьогодні безпосередньо пов'язано з тим, наскільки успішною буде діяльність тієї чи іншої країни на міжнародній арені, оскільки рівень корупції є показником конкурентоздатності країни, і міжнародні організації посилюють заходи законодавчого характеру, спрямовані проти корумпованих країн. Тому усебічний і збалансований підхід у боротьбі з корупцією поступово стає загальновизнаним міжнародним стандартом [4, 216 с.].

Антикорупційна політика – це постійно здійснювана, систематична, цілеспрямована діяльність держави у тісній співпраці з інститутами громадянського суспільства, що полягає у розробці, удосконаленні та реалізації стратегічних засад і тактичних заходів, спрямованих на усунення або блокування причин та умов корупції, удосконалення юридичної відповідальності [11, 103с.]

Антикорупційна політика у законодавчій сфері здійснюється у трьох напрямках [Ст. 1146.]:

1. Розробка та прийняття нормативних актів, виконання яких мінімізує можливість проявів корупції (стратегія верховенства закону). Від влади потрібна певна кваліфікація, як при розробці (переважно це стосується виконавчої влади), так і під час прийняття законів (насамперед щодо депутатів). Потрібно проводити громадську законодавчу експертизу, що передбачає конструктивну взаємодію з органами влади, для чого, у свою чергу, також необхідна певна кваліфікація (рівень культури).

2. Розробка та прийняття нормативних актів, спрямованих на підвищення прозорості влади, запровадження механізмів конкурсності, створення умов для виникнення і розвитку громадської участі (стратегія запобігання). Тут, окрім законодавчої експертизи, громадськість виступає розробником законів, що забезпечує рівень проектної культури при взаємодії із владою.

3. Удосконалення законодавчого процесу (стратегія верховенства закону). У цьому разі основна робота покладається на органи влади, обов'язком яких має стати перевірка ідентичності прийнятого і підготовленого до опублікування тексту, правильності посилань на законодавчі акти тощо. Що стосується некомпетентності депутатів, які приймають, а іноді й розробляють закони, то підвищення освітнього рівня народних обранців – це клопіт і безпосередній обов'язок організаційних відділів представницьких органів.

Протидія корупції пов'язана насамперед із проведенням адміністративної реформи, реформи державної служби, органів місцевого самоврядування, системи правоохоронних органів, зі спрощенням адміністративних процедур і зменшенням кількості випадків усілякого роду втручання держави у бізнес (стратегія недопущення) – це функція влади.

Основними проблемами, що стають на заваді громадській участі у

процесах запобігання корупції, є:

- опір влади: органи влади вкрай неохоче надають громадськості інформацію про свою діяльність щодо процедур прийняття владних рішень, ревниво і недоброзичливо ставляться до спроб громадськості контролювати їх діяльність;
- недостатня мотивація самих структур громадянського суспільства взяти участь у процесах запобігання корупції: відмова брати участь у громадських слуханнях, експертизах, діяльності контрольних органів.[Ст. 1146.]

Рис.1.1 ілюструє, що здійснення державної антикорупційної політики має ґрунтуватися на певних принципах, до яких належать: демократизм; верховенство права; законність; системність; достовірність, об'єктивність, конкретність, точність; практична спрямованість і радикальність заходів; наукова обґрунтованість; економічна доцільність; оперативність; дієвість; плановість; ефективність; взаємодія владних структур з інститутами суспільства і населенням.

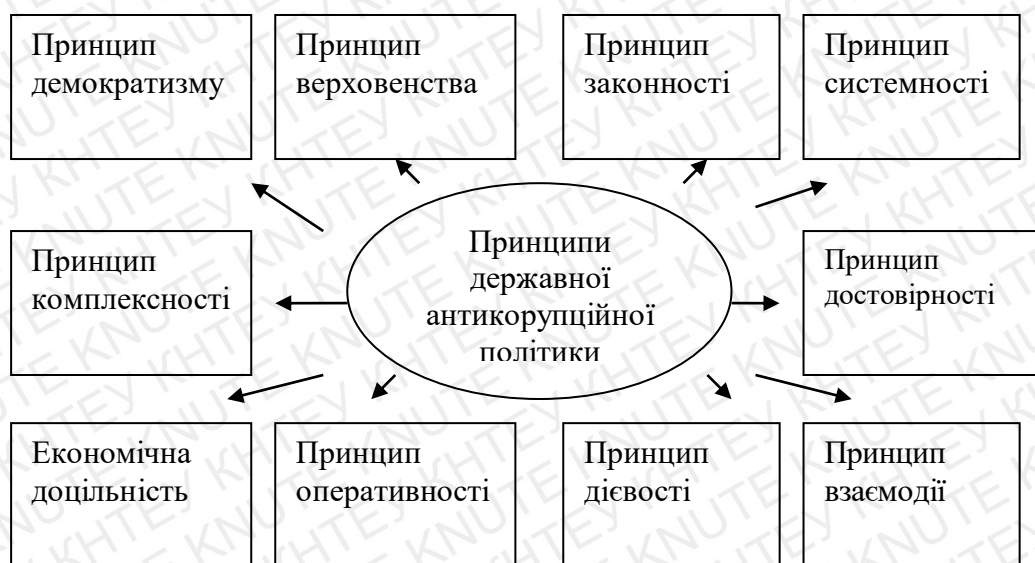

Рис.1.1 Принципи державної антикорупційної політики

- 1) Принцип демократизму (масовості) антикорупційної політики

передбачає активну участь громадськості у здійсненні державної політики в цій сфері, що забезпечує неупереджене, неоднобоке її проведення та більш повне втілення провідного світового досвіду і вітчизняних напрацювань у боротьбі з корупцією.

2) Принцип верховенства права означає, що при здійсненні державної антикорупційної політики людина, її права та свободи визнаються найвищими соціальними цінностями та визначають зміст і спрямованість антикорупційної діяльності. У правовій державі не може бути інших засобів боротьби з корупцією, крім правових. Протидія корупції може бути успішною лише за умови, що вона ґрунтується на правовій основі. Зважаючи на викладене, засоби боротьби з корупцією, які хоча і можуть виявитися ефективними, однак суперечать конституційним засадам функціонування держави та суспільства, є неприйнятними.

3) Принцип законності передбачає, що всі антикорупційні заходи повинні базуватися на положеннях Конституції та законів України. Жодні міркування не можуть виправдати застосування антикорупційних заходів, які не відповідають закону. Відсутність законодавчої основи для вжиття таких заходів є підставою для розробки і прийняття відповідних нормативно-правових актів.

4) Принцип системності дає змогу дослідити корупційні явища і процеси як складні системи із функціонально-структурною будовою елементів, з'ясувати взаємозв'язок та взаємозумовленість їх складових. Тобто під системним корупційним аналізом розуміють сукупність наукових методів і практичних прийомів вирішення складних корупційних проблем. Цей принцип базується на застосуванні категорії системи як єдності пов'язаних між собою елементів, які спільно діють для досягнення єдиної мети. Системність як поняття кібернетичного порядку потребує дослідження об'єкта як єдиного цілого, єдиної системи, що охоплює інші складові, які перебувають у визначеній взаємодії; об'єкта, який є частиною іншої, більш високого рівня системи, в якій він взаємодіє з іншими

підсистемами. Отже, системність вимагає взаємопов'язаності заходів протидії корупції, певного субординаційного характеру і порядку виконання (головні та другорядні, негайні для виконання і розраховані на перспективу, одноразові й такі, що мають здійснюватися постійно), підпорядкованості стратегічній меті антикорупційної діяльності. Важливим при цьому є вичленення головної проблеми протидії корупції і концентрації основних зусиль зокрема на її вирішенні. Це може бути проблема прийняття відповідного закону, утворення певного державного органу, проведення адміністративної реформи, вдосконалення системи контролю за прибутками та витратами осіб, уповноважених на виконання функцій держави, тощо.

5) Принцип комплексності протидії корупції безпосередньо пов'язаний із принципом системного підходу, хоча має більш вузьке значення. Він передбачає всебічне дослідження причинних взаємозалежностей, комплексну оцінку вхідних параметрів функціонально-структурної будови, їх зміну та розвиток на досліджуваному об'єкті у просторі й часі, за кількісними та якісними ознаками і вихідні параметри цього процесу. У полі зору аналітика повинні бути не лише основні результати, а й побічні. Цілісність системи, що характеризується визначеною завершеністю, припускає й відокремлений аналіз її складових. Отже, принцип комплексності протидії корупції передбачає органічне поєднання стратегічних і тактичних завдань, профілактичних (соціального, політичного, економічного, організаційно-управлінського, правового, соціально-психологічного та іншого характеру), оперативно-розшукових, процесуальних, репресивних та інших заходів, які здійснюються у різних соціальних сферах різними суб'єктами, із визначенням пріоритету профілактичних заходів загально-соціологічного і спеціально-кримінологічного характеру.

6) Принцип достовірності, об'єктивності, конкретності, точності полягає в тому, що аналіз має базуватися на достовірній, перевірених

інформації, що реально відображає об'єктивну дійсність, а його висновки повинні бути обґрунтовані точними аналітичними розрахунками. Достовірність та об'єктивність аналітичних досліджень слід розуміти як відсутність арифметичних помилок у розрахунках, правильне застосування методики обрахування окремих показників, впливу певних факторів тощо. Оскільки протидія корупції здійснюється у контексті загальної соціально-економічної ситуації в країні, вибір достатніх антикорупційних засобів має відповідати визначеній меті та суспільній небезпеці корупційних проявів. Також цей принцип вимагає співвіднесення заходів протидії корупції із закономірностями і тенденціями розвитку корупції у державі, її впливом на економічні, політичні, соціальні процеси. Принцип практичної спрямованості та радикальності безпосередньо пов'язаний із принципом достовірності, об'єктивності, конкретності, точності, вимагає реального, а не декларативного характеру здійснюваних заходів. Це не повинна бути політична кампанія, такі заходи мають безпосередньо впливати на фактори, що детермінують корупцію. Практична спрямованість антикорупційних заходів потребує чіткого визначення суб'єктів протидії, їх завдань і повноважень, конкретності заходів та строків їх виконання тощо.

7) В основу принципу наукової обґрунтованості покладено глибоке пізнання об'єктивної реальності функціонування антикорупційної системи, впливу об'єктивних факторів її зміни та розвитку, застосування наукової методики та організації аналітичних досліджень. Рівня науковості методики можна досягти завдяки розвитку методології аналізу та застосуванню його сучасних організаційних систем, новітніх досягнень у теорії та методиці корупційних досліджень. Цей метод передбачає здійснення антикорупційної діяльності на науковій основі – із застосуванням сучасних досягнень науки, техніки, позитивного світового досвіду, із залученням фахівців у галузі теорії права, конституційного,

фінансового, адміністративного, кримінального, податкового права, кримінології, соціології, психології тощо. Наведений принцип зобов'язує забезпечити повноту і всебічність кримінологічної інформації в країні, регіоні, галузі, установі, а тому зокрема передбачає постійний моніторинг органів державної влади та органів місцевого самоврядування стосовно стану та динаміки корупційних процесів. Такий моніторинг необхідний для оцінки ефективності реалізації у державі антикорупційної політики, зміни її пріоритетів відповідно до ситуації з корупцією, розробки і запровадження нових антикорупційних заходів.

8) Економічна доцільність передбачає економічну обґрунтованість антикорупційних заходів із точки зору як їх економічної ефективності, так і можливих негативних побічних наслідків, а також реальної економічної можливості їх впровадження. Планувати і розробляти можна лише ті заходи, які на сучасному етапі, беручи до уваги своє економічне становище, держава спроможна втілити в життя. Проте економічний раціоналізм не означає мінімізації витрат на протидію корупції. Такі витрати мають бути зумовлені економічними можливостями держави і водночас бути достатніми.

9) Принцип оперативності полягає у тому, що корупційний аналіз повинен здійснюватися лише тоді, коли виникає потреба виявити причини недоліків у роботі державних структур чи громадянського суспільства та розробити шляхи посилення ефективності антикорупційної політики. Оперативність означає вміння чітко та швидко проводити аналіз, приймати відповідні управлінські рішення.

10) Принцип дієвості антикорупційної політики має на меті якісний аналіз корупції, активний вплив на здійснення державної політики у відповідних сферах та її результати, своєчасне виявлення недоліків та упущень у роботі, інформування про це керівництва держави. Тобто необхідним є практичне застосування результатів для управління. Крім того, своєчасна та доречна аналітична інформація дає можливість

оперативно оцінити минулі, теперішні чи майбутні події, вжити необхідних заходів для виправлення ситуації або її поліпшення. Дані аналізу мають не просто констатувати факти минулих подій та надавати їм оцінку, насамперед вони повинні бути інформацією, яка використовується для прогнозування корупційних подій, майбутнього стану корупції у державі, результатів протидії їй.

11) Принцип взаємодії владних структур з інститутами суспільства, населенням вимагає поєднання зусиль у протидії корупції владних структур і суспільних інституцій. Протидія корупції – не лише справа держави, це справа всього суспільства. Кожен суспільний інститут має виконати свою функцію, в межах повноважень вжити всіх можливих антикорупційних заходів. Обмеження протидії корупції правоохоронною діяльністю відповідних державних органів виключає виконання основних завдань і досягнення мети антикорупційної діяльності.

12) Принципами протидії корупції можна визнати також інші базові положення, зокрема: демократизацію управління суспільством; оптимальну відкритість для населення діяльності посадових осіб; входження до міжнародної системи протидії корупції та розвиток усебічного співробітництва з іноземними державами.

Отже, зменшення рівня корупції можливе лише за умови дотримання принципів, на яких ґрунтується державна антикорупційна політика, а також дослідження та запровадження зарубіжного досвіду боротьби із цим негативним явищем, насамперед успішно діючих в інших країнах політичних, правових та організаційних механізмів подолання корупції. Вивчення закордонних програм, що на практиці довели свою ефективність, відкриває величезні перспективи для запозичення позитивного іноземного досвіду, особливо за відсутності власного дієвого механізму протидії корупції.

Корупція як соціальне явище існує практично в усіх країнах світу, у тому числі в тих, що більшість дослідників їх відносять до “еталонних” з

точки зору розвитку демократії. Так, на думку італійських дослідників Д.Дела Порта та А.Ванучі, до висококорумпованих країн світу належать Бельгія, Греція, Іспанія, Італія, а до “проміжних” – Австрія, США, Франція та Японія. При цьому спостерігається стійка тенденція до зростання корупції та еволюції корупційних практик у розвинутих демократичних країнах. Разом з тим особливого значення корупція набуває в суспільствах транзитивного типу, однією з особливостей яких є надмірна політизація державного управлінського апарату, якій значною мірою представляє не стільки інтереси держави та суспільства, скільки конкретних політичних угруповань, які, у свою чергу, тісно пов’язані з великим капіталом[15].

Стосовно протидії корупції в системі державного управління в державах-членах ЄС, то основною проблемою є значна різноманітність законодавства, що регулює відносини в цій сфері і яке багато в чому зумовлене національними традиціями та історією. Антикорупційне законодавство в більшості держав є досить новим і у багатьох випадках недостатньо опрацьованим. Деякі положення з цього питання в державах Євросоюзу закріплені на конституційному рівні, а в деяких – у законодавчих актах.

Як наслідок, відрізняються й підходи держав до реалізації інституційного механізму. Зокрема, на теренах ЄС діють кілька моделей антикорупційних інституцій, що відрізняються за формою, функціями і завданнями, мають певні національні ознаки й особливості. Зокрема, розрізняють:

- багатоцільові органи, які мають повноваження правоохоронних органів, а також здійснюють превентивні функції;
- спеціалізовані служби, управління та/або відділи з боротьби проти корупції у системі правоохоронних органів;
- інституції із запобігання корупції, розроблення політики і координації.

Усе це безпосередньо впливає на ефективність роботи інформаційно

освітнього й політичного механізмів у різних державах Союзу.

Отже, зосередимо нашу увагу на антикорупційній діяльності окремих країн- членів ЄС. Як приклад ми обрали одну зі старих членів Євросоюзу – Францію, Фінляндію – як одну з небагатьох держав Європи з мінімальним рівнем корупції та низку нових членів Співдружності – країн Східної та Південно-Східної Європи. Їх об'єднує процес імплементації європейських антикорупційних норм у національні правові та інституційні системи; вони є учасниками загальноєвропейської кооперації стосовно протидії корупційним проявам. Водночас їх різнять підходи щодо реалізації механізмів протидії політичній корупції в державному управлінні, що залежать від ступеня гостроти вказаної проблеми, політичної волі державного керівництва, рівня суспільної підтримки антикорупційних реформ, а також особливості культури, ментальності, політичної традиції та історії цих країн.

Франція є одним із старіших членів Євросоюзу та країною з глибокою традицією протидії політичній корупції в державному управлінні. Сучасна історія Франції, як і інших країн Західної Європи, свідчить про низку гучних корупційних скандалів у сфері політики. Наприкінці 1980-х – на початку 1990-х рр. у країні розгорілася серія скандалів з приводу незаконного фінансування політичних партій і передвиборчих кампаній. У результаті деяким політичним лідерам було пред'явлено обвинувачення [6]

В основі правового антикорупційного механізму сучасної Франції діють норми:

- Конституції. Так, урядовим чиновникам заборонено поєднувати свою посаду з депутатським або сенатським мандатом і з будь-якою іншою професійною діяльністю в громадському або приватному секторі. Після відставки міністри протягом шести місяців не мають права займати керівні посади в державних або приватних компаніях;
- Уставу про державну службу, редакцій 1946 та 1992 р. До карної

відповідальності за порушення вказаних норм Конституції додавалася адміністративна (позбавлення всіх привілеїв, включаючи вислугу років, відомчі пенсії і т.ін.). У морально-етичний кодекс держслужби було впроваджено поняття непрямого “заступництва” у будь-якій формі, що має метою запобігти “поєднання приватних фінансових інтересів з виконанням посадових функцій державного службовця”:[23]

– Постанови уряду країни від 11 березня 1988 р. про публікацію актів політичних партій і даних про витрати на проведення виборчих кампаній, про обов’язкове декларування доходів міністрів і парламентаріїв[19].

– Закону про фінансування політичних партій (1990), що ввів обмеження на надання коштів, у тому числі на проведення виборчих кампаній, політичним партіям від фізичних осіб або підприємств [20].

– Закону “Про запобігання корупції та прозорість процедур у державних і приватних організаціях”. Закон передбачав проведення низки заходів, у тому числі створення Центральної служби запобігання корупції (ЦСЗК), запровадження суворіших і прозоріших правил фінансування політичних партій та передвиборчих кампаній, укладення державних контрактів з метою підвищення прозорості у цій сфері і посилення контролю за діяльністю місцевих органів влади.

Національних зборів Франції після свого обрання зобов’язаний надати фінансові рахунки про кошти, витрачені на передвиборчу кампанію, а також “декларацію честі” із вказівкою розмірів особистої власності. Таку ж декларацію надають депутати Європейського парламенту, члени генеральних і регіональних рад. Крім того, вказаний правовий акт ввів норму, за якою перевищення граничних лімітів витрат кожного кандидата на виборах спричиняє анулювання результатів виборів, а порушники втрачають права отримання субсидій з держбюджету.

Окремо варто зазначити про ЦСЗК, враховуючи її начебто центральну роль у протидії всім видам корупції. Насправді основними видами діяльності ЦСЗК є збирання інформації та проведення

консультацій незалежних експертів з питань, пов'язаних із виникненням ризику корупції та справами про корупцію, за якими проводиться розслідування. В останній час ЦСЗК усе активніше займається інформаційно-просвітницькою діяльністю і сприянням у прийнятті кодексів етики в організаціях державного і приватного секторів.

ЦСЗК не має повноважень розглядати справи про адміністративні або кримінальні правопорушення. Проте, якщо в результаті збирання інформації з'ясовуються факти, що свідчать про можливий злочин, служба негайно передає цю справу Державному прокуророві.

Отже, означені антикорупційні механізми, безумовно, сприяли певній “моралізації” державного управління. Хоча питання політичної корупції в державному управлінні залишається актуальним і досі. Важливим фактором, що сприяє успіху вказаних заходів на національному рівні, є також активна участь Франції в антикорупційній діяльності ЄС. Франція ратифікувала усі відомі антикорупційні конвенції Євросоюзу, а її правоохоронні органи активно співпрацюють із Європолем, Євроюстом, ОЛАФ тощо.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В КРАЇНАХ ЄС

2.1. Ключові характеристики державної політики запобігання та протидії корупції

Боротьба з корупцією у всіх її виявах і формах у ХХІ ст. є важливим завданням не лише окремих держав світу, а й усієї міжнародної спільноти. На користь цієї тези свідчать міжнародні договори та інші документи антикорупційного змісту, а також діяльність міжнародних організацій, статутними завданнями яких є консолідація зусиль держав і NGO-сектора щодо запобігання та протидії корупції.

Закономірно передбачити, що для формування і реалізації державної антикорупційної політики та успішного запобігання й протидії корупції важливо: а) імплементувати у національне законодавство міжнародні стандарти у сфері боротьби з корупцією; б) налагодити системну роботу з міжнародними урядовими і неурядовими організаціями антикорупційної спрямованості, а також міжнародними судами, до юрисдикції яких належить розгляд справ, пов'язаних із корупційними деліктами; в) застосовувати позитивний досвід зарубіжних держав, насамперед держав-учасниць ЄС, у результативній боротьбі з корупцією.

При цьому сприйняття та імплементация міжнародних стандартів і позитивного зарубіжного досвіду щодо запобігання та протидії корупції, у тому числі й на державній службі, має здійснюватися на трьох рівнях:

- доктринальному;
- правотворчому;
- правозастосовному.

У цьому підрозділі висвітлено міжнародні стандарти у сфері запобігання та протидії корупції, які мають універсальний характер як для України, так і для більшості інших країн світу – держав-учасниць ЄС, США, Швейцарії та ін. При цьому сама категорія «міжнародні стандарти у

сфері запобігання і протидії корупції» попри її вживаність у науковому та експертному середовищі також потребує детермінації.

Як відомо, категорія «міжнародні стандарти» застосовується для визначення правових параметрів бажаних зразків демократії, верховенства права, утвердження та захисту прав і свобод людини, місцевого самоврядування, адміністративного простору, різних видів презумпцій тощо. Втім, зазначена категорія є відносно новою для правової науки і законодавства, що спонукає до масштабних дискусій про її сутність, зміст, ключові ознаки, форми правового буття тощо. Тому вчені по-різному визначають міжнародні стандарти у різних сферах правовідносин.

Наприклад, В. О. Серьогін, досліджуючи право на недоторканість приватного життя (прайвесі), пропонував під міжнародними стандартами реалізації відповідного природного права людини розуміти найбільш прогресивні міжнародно-правові принципи і норми, що визначають зміст і обсяг цього права, гарантії його реалізації, а також зобов'язання держав і форми міжнародного співробітництва.[9, 360 с.]

Інший правознавець, Б. Я. Кофман розуміє міжнародні стандарти як сукупність зазначених спочатку на міжнародному, а потім і на внутрішньодержавному рівні правових норм і нормативних вимог, що мають різну правову силу, в яких узагальнено накопичений світовим співтовариством держав досвід нормативно-правової регламентації і регулювання певних суспільних відносин.[13]

Є й інші дефініції категорії «міжнародні стандарти», які можна брати до уваги при визначенні досліджуваної нами категорії. Але незважаючи на певну дискусійність визначень змісту міжнародних стандартів, їх важливими характеристиками є: по-перше, визнання пріоритету міжнародного права над внутрішньодержавним (національним); по-друге, визнання множинності джерел закріплення міжнародних стандартів: від міжнародних договорів до рішень міжнародних судів.

На сьогодні, за свідченням Н. Позняк, до системи національного законодавства органічно увійшли чинні міжнародно-правові акти, які породжують міжнародні правовідносини у сфері, зокрема, кримінального судочинства. Внаслідок вчинення корупційного правопорушення виникають правовідносини, які регулюються кримінально- процесуальним законодавством і міжнародно-правовими актами. Їх суб'єктами є юридичні та фізичні особи, слідчі, судові й інші правоохоронні органи і громадяни інших держав та міжнародних організацій[16].

Отже, міжнародні стандарти у сфері запобігання та протидії корупції – це система загальновизнаних принципів і норм міжнародного права, універсальних і регіональних міжнародних договорів, також положень, вимог та рекомендацій, розроблених державами і міжнародними організаціями у сфері боротьби з корупцією та втілених у відповідних міжнародних документах, а також рішення міжнародних судів щодо корупційних деліктів.

2.2. Приклади успішної реалізації антикорупційних заходів в країнах ЕС

Створення нових засад реалізації державної антикорупційної політики в Україні та належного впровадження нового базового антикорупційного законодавства вимагає реалізації подальших реформ та усунення однієї з основних причин незадовільної ситуації у цій сфері, зокрема фрагментарності й недосконалості законодавчої та інституційної антикорупційної інфраструктури.

Засади державної антикорупційної політики визначено Антикорупційною стратегією на 2014–2017 рр.[15]. Її метою є створення у нашій державі системи прийняття рішень щодо антикорупційної політики на основі результатів аналізу достовірних даних про корупцію та чинників, якими вона зумовлена, зокрема статистичних спостережень, моніторингу

виконання цих рішень та їх впливу на ситуацію стосовно запобігання корупції незалежним спеціалізованим органом із залученням представників громадянського суспільства, а також формування суспільної підтримки у подоланні корупції. Механізм реалізації Антикорупційної стратегії на 2014–2017 рр.[15] дасть змогу знизити рівень корупції, підвищити рівень довіри населення до влади, збільшити обсяг іноземних інвестицій в економіку держави, а також створити основу для подальшої антикорупційної реформи.

Рис 2.1 ілюструє складові механізму її реалізації і передбачає розробку та схвалення деяких законів.

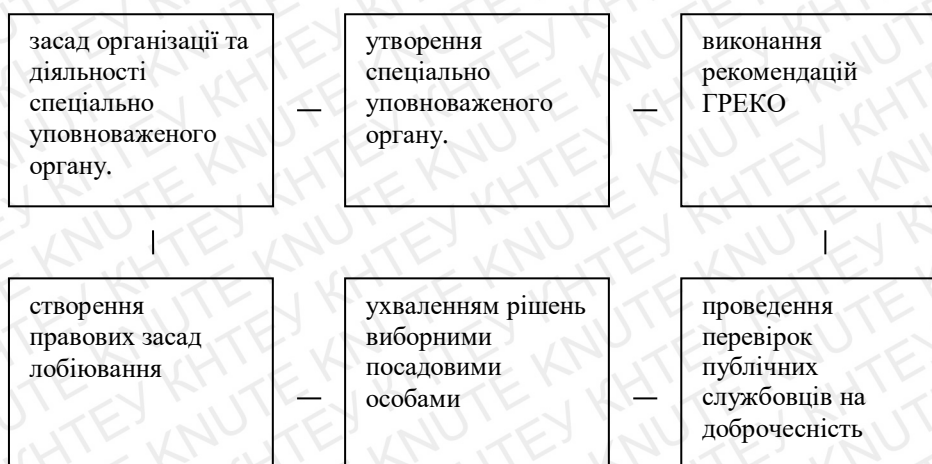

Рис 2.1 Складові механізму її реалізації

Від ефективності такого механізму залежать: подальше виконання функцій у сфері антикорупційної політики нового органу (НАЗК), що створюється в ЕС; якісний аналіз даних про корупцію, які є основою формування антикорупційної політики; ефективно і своєчасне коригування антикорупційної політики, що здійснюється системою уповноважених органів на основі моніторингу; участь громадськості у формуванні, моніторингу та реалізації антикорупційної політики.

Створюючи механізм реалізації державної антикорупційної стратегії, Кабінет Міністрів своєю постановою затвердив Державну програму щодо реалізації засад державної антикорупційної політики

(Антикорупційної стратегії) на 2015–2017 рр.,[14]. метою якої є створення ефективної загальнодержавної системи запобігання та протидії корупції на основі нових засад формування та реалізації антикорупційної політики. Провідними напрямками реалізації цієї політики є:

- ґрунтування антикорупційної політики на основі достовірних даних про корупцію, періодичного перегляду цієї політики з метою забезпечення її відповідності актуальним корупційним викликам і загрозам;
- забезпечення доброчесності органів законодавчої, виконавчої та судової влади шляхом впровадження ефективних антикорупційних стандартів (етичні стандарти, запобігання конфлікту інтересів, декларування майна, доходів, видатків і зобов'язань фінансового характеру, антикорупційні програми, викриття корупції, доступ до інформації тощо) та створення інституційного забезпечення їх дотримання;
- розробка механізму, який забезпечуватиме ефективне виявлення та розслідування корупційних злочинів, конфіскацію майна, яке було предметом злочинної діяльності або набуто внаслідок такої діяльності, притягнення до відповідальності за вчинення корупційних злочинів;
- формування у суспільстві ідеї нетерпимості до корупції, перетворення громадянина на ключового носія політичної волі у сфері подолання корупції.

З урахуванням основних напрямів здійснення антикорупційної політики Державною програмою щодо реалізації засад державної антикорупційної політики (Антикорупційної стратегії) на 2015–2017 рр. [14] передбачено низку перспективних заходів, у числі яких:

- створення, розробка (прийняття) законодавчого забезпечення та організація діяльності НАЗК;
- розробка, затвердження та впровадження загальнонаціональної методики оцінки рівня корупції відповідно до стандартів ООН та

забезпечення організації щорічних досліджень стану корупції згідно із загальнонаціональною методикою оцінки рівня корупції відповідно до стандартів ООН;

- розробка та схвалення проекту нової антикорупційної стратегії на основі аналізу корупційних ризиків, стану виконання чинної стратегії, думки громадськості та висновків міжнародної експертизи, а також затвердження плану заходів на її виконання;

- розробка, схвалення та затвердження спільного з громадськістю меморандуму щодо принципів партнерства у сфері антикорупційної політики та забезпечення його виконання;

- розробка, прийняття та забезпечення виконання рекомендацій ГРЕКО у частині встановлення обмежень і забезпечення прозорості та підзвітності фінансування політичних партій і виборчих кампаній, запровадження прямого державного фінансування діяльності політичних партій (розробка відповідного проекту закону);

- підвищення ефективності антикорупційної експертизи: затвердження на основі результатів аналізу ефективності проведення антикорупційної експертизи нової редакції методології її проведення, забезпечення періодичного перегляду цієї методології, запровадження спеціального навчального курсу з питань проведення антикорупційної експертизи;

- проведення тренінгів для уповноважених з антикорупційних програм осіб;

- здійснення практичних заходів щодо усунення корупційних чинників в адміністративних процедурах, зокрема забезпечення: розвитку інтегрованих прозорих офісів – центрів надання адміністративних послуг, визначення за результатами реалізації пілотних проектів доцільності передачі органам місцевого самоврядування повноважень із надання базових адміністративних послуг, у тому числі щодо реєстрації місця проживання та видачі документів, які посвідчують особу, реєстрації

суб'єктів господарювання і прав на нерухоме майно, реєстрації транспортних засобів та видачі посвідчень водія;

- подання пропозицій щодо застосування «пактів доброчесності», зокрема в інфраструктурних або інших проектах, що передбачають значні бюджетні витрати, шляхом формування тристороннього (уряд, бізнес, громадськість) механізму контролю за плануванням і реалізацією таких проектів, цільовим та ефективним витрачанням відповідних коштів;

- проведення у 2015, 2016 і 2017 рр. опитування населення з метою виявлення динаміки стосовно сприйняття корупції;

- прийняття спільно з інститутами громадянського суспільства плану заходів щодо комплексного вирішення проблеми толерантного ставлення населення до корупції, орієнтованого на різні соціальні групи;

- регулярне проведення інформаційних кампаній, спрямованих на формування у населення несприйняття корупції як способу вирішення проблем; вжиття комплексу заходів, спрямованих на підвищення рівня правової свідомості населення, зокрема обізнаності громадян щодо своїх прав і свобод, механізму їх реалізації та правових способів захисту, роз'яснення найбільш важливих антикорупційних заходів, що здійснюються в державі, положень законодавства про запобігання та протидію корупції, у тому числі в частині визначення видів і форм корупційної поведінки, моделей правильної поведінки в ситуаціях з можливими корупційними ризиками; вжиття заходів, спрямованих на заохочення повідомлення спеціально уповноваженим суб'єктам у сфері протидії корупції про факти вчинення корупційних правопорушень;

- сприяння запровадженню у загальноосвітніх навчальних закладах вивчення питань, пов'язаних із корупцією, її небезпекою та відповідальністю за корупцію, а також проведення тренінгів з питань антикорупційного законодавства для працівників таких закладів: проведення дослідження з метою визначення, з якого віку і в якому обсязі доцільно включати до навчальних програм у загальноосвітніх навчальних

зкладах інформацію щодо корупції; підготовка методичних матеріалів для проведення тренінгів для працівників загальноосвітніх навчальних закладів, проведення для зазначених працівників тренінгів з питань антикорупційного законодавства, запровадження вивчення у загальноосвітніх навчальних закладах антикорупційного законодавства.

Отже, механізм реалізації державної антикорупційної політики передбачає створення системи запобігання корупційним проявам на основі нових засад формування та реалізації антикорупційної політики, періодичний перегляд і забезпечення відповідності актуальним корупційним викликам та загрозам.

2.3. Напрями удосконалення державної політики запобігання та протидії корупції в Україні: застосування досвіду ЄС

Подолати таке явище, як корупція не вдавалося ще жодній із держав, незважаючи навіть на багатовіковий досвід побудови демократичних державних систем. Так, результати різних соціологічних досліджень, проведених і українськими, й міжнародними інституціями, засвідчують, що громадяни України серед першочергових проблем, поряд з низьким рівнем заробітної плати, невисоким рівнем соціальної захищеності, називають також проблему корупції в усіх гілках влади, особливо наголошуючи на виконавчій та судовій. Дана проблема є найнебезпечнішою загрозою як для економічної, так і для національної безпеки держави, яку необхідно подолати. Це призводить до того, що на світовому рівні Україна має репутацію однієї із найкорумпованіших країн. Так, у 2015 році було проведено дослідження незалежної громадської організації «Transparency International», яке засвідчило, що серед 168 країн найменш враженими корупцією є Нова Зеландія, Данія, Швеція, Сінгапур, Нідерланди та ін. В свою чергу, Україна посіла 130 місце за показником Індексу сприйняття корупції. Незважаючи на те, що питання подолання корупції було

предметом розгляду багатьох науковців, воно і досі залишається актуальним на сьогоднішній день.

Сьогодні корупція є досить серйозною проблемою, яка підриває авторитет органів державної влади і виступає однією з основних причин недовіри громадського суспільства до державних органів. Ситуація, що склалася, спричинена, в першу чергу, тим, що, не зважаючи на законодавчу активність у сфері протидії корупції, дієві результати відсутні. На даному етапі можна говорити про недосконалість механізму боротьби з таким антисоціальним явищем, простежуються лише окремі спроби з боку правоохоронних органів виявлення корупційних проявів та притягнення винуватців до відповідальності. Корупція у системі державних органів як була так і залишається тим фактором, який руйнує державний апарат з середини.

У даному випадку Закон України «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014–2017 роки» наголошує на такій системі, за якої протидія і боротьба з корупційними проявами буде здійснюватися незалежним органом за тісної співпраці з громадянським суспільством з урахуванням причин і умов, що призводять до корупції, її стану сьогодні та комплексного аналізу усіх чинників. Враховуючи вищезазначене, слід підкреслити, що така взаємодія забезпечить прозорість антикорупційної політики і підвищить довіру населення до держави.

На сьогоднішній день з боку держави розроблено і прийнято необхідне законодавче підґрунтя у сфері протидії і боротьби з корупцією а саме: Закони України «Про запобігання корупції», «Про Національне антикорупційне бюро України», «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014–2017 роки» тощо. Відповідно до зазначених нормативно-правових актів в Україні запроваджено такий комплекс заходів, який дозволить зменшити обсяги корупційних проявів та забезпечить поступове викорінення такого антисоціального явища як корупція не лише у системі державних органів, а

і у суспільстві загалом. При цьому функції попередження, виявлення і розкриття корупційних діянь покладено на спеціально створений для цього орган – Національне антикорупційне бюро України.

Набувши членства в Раді Європи, Україна взяла на себе низку зобов'язань у сфері реформування чинного законодавства й системи публічного управління на основі норм і стандартів Ради Європи. Відповідно до ст.22 «Боротьба зі злочинністю та корупцією» Угоди про асоціацію України з ЄС сторони угоди повинні співробітничати в боротьбі з кримінальною та незаконною організованою чи іншою діяльністю, а також з метою її попередження. Таке співробітництво, зокрема, спрямовується й на подолання корупції як у приватному, так і в державному секторі. Концепція good governance є комплексним механізмом запобігання та протидії корупції в країнах ЄС, а запровадження її принципів в Україні повинно стати одним з напрямів антикорупційної політики держави.

Корупція у системі органів державної влади не обминула жодну з країн світової спільноти. Тривалий досвід боротьби з таким антисоціальним явищем говорить про серйозність цієї проблеми, яку

необхідно вирішувати. Т.В. Ільєнок наголошує на тому, що чинники успішної протидії корупції вже давно відомі та апробовані міжнародною спільнотою. Це насамперед відкритість влади, прозорість та зрозумілість процедур прийняття державних рішень, дієві механізми контролю за діяльністю державних органів з боку громадянського суспільства, свобода слова, свобода та незалежність засобів масової інформації.

Відповідно до рейтингу Всесвітньої організації Transparency International у 2015 році найменш корумпованими є такі країни як Данія, Фінляндія, Швеція, Нова Зеландія, Нідерланди, Норвегія, Швейцарія, Сінгапур, Канада, Німеччина, Люксембург. Зазначені країни запровадили дієвий механізм, який забезпечив зниження рівня корупції. Якщо брати до уваги Данію, то у цій країні питаннями протидії і боротьби з корупцією займається спеціальний орган Вища рада профілактики. У Фінляндії основна

увага зосереджена на попередженні. У даному випадку завдяки побудові антикорупційної політики саме на попередженні, а не на боротьбі, Фінляндія займає відповідне місце у рейтингу. Крім того, виявляється, що для ефективної протидії корупції не потрібно в обов'язковому порядку створювати для цього спеціальний орган, як, наприклад, показує досвід Данії, Фінляндії та Швеції.

Досить цікавим є механізм боротьби з корупцією, який запроваджений у Нідерландах. Уряд цієї країни спрямував антикорупційні заходи саме на діяльність державних органів, при цьому приділивши особливу увагу судовим органам. Саме у цій країні підтвердилась дієвість запровадження інституту добровільних інформаторів. Зазначене, в свою чергу, може свідчити про стійку громадянську позицію населення Нідерландів. У деякій мірі громадянське суспільство взяло на себе обов'язок викорінювання корупції чим і посприяло зниженню її рівня.

На основі проведеного дослідження можна з великою вірогідністю стверджувати, що наявність антикорупційних органів не є панацеєю від вчинення корупційних діянь чиновниками. Простежується пряма залежність між економічним рівнем розвитку країни та рівнем корупції в ній. Чим вище такий рівень, тим менший рівень корупції. Для України досвід країн із наявністю таких чинників є корисним, його бажано взяти до уваги як позитивний приклад. Безумовно, зарубіжний досвід боротьби з корупцією не може бути перенесений у вітчизняну законодавчу та правозастосовну практику в повному обсязі. Однак його використання у межах можливого з урахуванням українських реалій може принести позитивні результати в протидії корупційній злочинності.

На мою думку, першочерговим кроком антикорупційної політики є завершення адаптації законодавства України до вимог ЄС. Крім того одним з напрямків антикорупційної політики держави має стати запровадження концепції good governance. Особливу увагу також слід приділити належному матеріальному стимулюванню державних службовців і підвищенню

авторитету державної служби. Враховуючи низький рівень довіри громадянського суспільства до влади, слід забезпечити прозорість у діяльності державних органів та органів, на які державою покладено здійснення антикорупційної політики. У діяльності зазначених органів на перше місце має стати попередження корупційних проявів. До того ж не слід забувати про важливість взаємодії як безпосередньо із суспільством, так і з іншими органами влади.

Крім того, зважаючи на позитивний досвід зарубіжних країн, можна запропонувати створити ефективну систему нагляду за діяльністю представників державної влади, важливу роль у якій має відігравати інститут добровільних інформаторів за винагороду.

ВИСНОВКИ

1. В роботі **було проаналізовано теоретичні засади дослідження державної політики запобігання та протидії корупції**. Зменшення рівня корупції можливе лише за умови дотримання принципів, на яких ґрунтується державна антикорупційна політика, а також дослідження та запровадження зарубіжного досвіду боротьби із цим негативним явищем, насамперед успішно діючих в інших країнах політичних, правових та організаційних механізмів подолання корупції. Вивчення закордонних програм, що на практиці довели свою ефективність, відкриває величезні перспективи для запозичення позитивного іноземного досвіду, особливо за відсутності власного дієвого механізму протидії корупції.

2. **Нами було досліджено особливості антикорупційного законодавства в країнах ЄС**. Антикорупційні механізми, безумовно, сприяли певній “моралізації” державного управління. Хоча питання політичної корупції в державному управлінні залишається актуальним і досі. Важливим фактором, що сприяє успіху вказаних заходів на національному рівні, є також активна участь Франції в антикорупційній діяльності ЄС. Франція ратифікувала усі відомі антикорупційні конвенції Євросоюзу, а її правоохоронні органи активно співпрацюють із Європолем, Євроюстом, ОЛАФ тощо.

3. **Було проаналізовано ключові характеристики державної політики запобігання та протидії корупції**. Міжнародні стандарти у сфері запобігання та протидії корупції – це система загальновизнаних принципів і норм міжнародного права, універсальних і регіональних міжнародних договорів, також положень, вимог та рекомендацій, розроблених державами і міжнародними організаціями у сфері боротьби з корупцією та втілених у відповідних міжнародних документах, а також рішення міжнародних судів щодо корупційних деліктів.

4. **Проведено оцінку успішної реалізації антикорупційних заходів в країнах ЄС.** Механізм реалізації державної антикорупційної політики передбачає створення системи запобігання корупційним проявам на основі нових засад формування та реалізації антикорупційної політики, періодичний перегляд і забезпечення відповідності актуальним корупційним викликам та загрозам.

5. **Розроблено удосконалення державної політики запобігання та протидії корупції в Україні: застосування досвіду ЄС.** Першочерговим кроком антикорупційної політики є завершення адаптації законодавства України до вимог ЄС. Крім того одним з напрямків антикорупційної політики держави має стати запровадження концепції good governance. Особливу увагу також слід приділити належному матеріальному стимулюванню державних службовців і підвищенню авторитету державної служби. Враховуючи низький рівень довіри громадянського суспільства до влади, слід забезпечити прозорість у діяльності державних органів та органів, на які державою покладено здійснення антикорупційної політики. У діяльності зазначених органів на перше місце має стати попередження корупційних проявів. До того ж не слід забувати про важливість взаємодії як безпосередньо із суспільством, так і з іншими органами влади. Крім того, зважаючи на позитивний досвід зарубіжних країн, можна запропонувати створити ефективну систему нагляду за діяльністю представників державної влади, важливу роль у якій має відігравати інститут добровільних інформаторів за винагороду.

Підсумуючи слід зазначити, що стосовно протидії корупції в системі державного управління в державах-членах ЄС, то основною проблемою є значна різноманітність законодавства, що регулює відносини в цій сфері і яке багато в чому зумовлене національними традиціями та історією. Антикорупційне законодавство в більшості держав є досить новим і у багатьох випадках недостатньо опрацьованим.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Суворін Е. В. Корупція в постсоціалістичних країнах: сутність, особливості, стратегії протидії (політологічний аналіз) : дис. ... канд. політ. наук : 23.00.02 / Е. В. Суворін. – М., 2018. – 255 с.
2. Спеціалізовані інституції з боротьби проти корупції: огляд моделей / Організація економічного співробітництва і розвитку ; Мережа боротьби проти корупції для країн Східної Європи і Центральної Азії // Official website of The Organisation for Economic Co-operation and Development. – Режим доступу : <http://www.oecd.org/dataoecd/7/51/39972270.pdf> (22.06.2011)
3. Скочиляс-Павлів О. В. Правові аспекти удосконалення державної антикорупційної політики / О. В. Скочиляс-Павлів [Електрон- ний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnulpurn_2014_807_
4. Семенін А. С. Протидії політичній корупції політико-правовими засобами в державах Євросоюзу (досвід Фінляндії та Естонії) : дис. ... канд. юрид. наук : 23.00.02 / А. С. Семенін / Воронеж. гос. ун-т. – Воронеж, 2019. – 216 с.
5. Рябошапка Р. Г. Альтернативний звіт з оцінки ефективності державної антикоруп- ційної політики / Р. Г. Рябошапка, О. С. Хма- ра, А. В. Кухарук, М. І. Хавронюк, О. В. Ка- літенко. – К. : Фонд «Відродження», 2015. – 268 с.
6. Рубинскій Ю. Франція: корупція і боротьба з нею / Ю. Рубинскій. – Режим доступа : www.ieras-library.ru/documenti/soveurope/2010/rubinskii.doc
7. Романюк Б. В. Світовий досвід створення та функціонування інституцій з попередження та боротьби з корупцією / Б. В. Романюк // Наук.-практ. журн. – 2019. – № 21. – С. 9-16.
8. Прохоренко О. Я. Організаційно-правові аспекти та стан протидії корупційним проявам у системі державної служби України.

Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика): науково-практичний журнал. 2002. № 6. С. 35-44.

9. Міхненко А. М. Запобігання та протидія корупції : навч. посіб. / А. М. Міхненко, Р. П. Марчук, А. М. Мудров. – К. : НАДУ, 2010. – 360 с.
10. Лашкет С. Протидія корупції в Україні: сучасний стан, проблемні питання та шляхи їх вирішення.
11. Купрійчук В. Проблеми та суперечності реалізації антикорупційної політики в Україні / В. Купрійчук // Вісник Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. – 2011. – № 3. – С. 97–103.
12. Косякін І. А. Канцлер юстиції в Фінляндії / І. А. Косякін // Студенти в правовій науці : матеріали науч. студ. конф. (Воронеж, 9-14 квітня 2007 р.) : сб. науч. трудов. – Воронеж : Вид-цтво Воронеж. гос. ун-та. – 2007. – Вип. 7. – С. 43-46. Збірник наукових праць Національної академії СБ України. 2014. №52. С. 99-106.
13. Запобігання і протидія проявам корупції як елемент модернізації системи державної служби / Івано-Франківський центр науки, інновацій та інформатизації. – Івано-Франківськ, 2015. – 237 с.
14. Закон України «Про засади запобігання і протидії корупції» : від 07.04.2011 р.,
15. Закон України «Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014–2017 роки» : від 14.10.2014 р., № 1699–VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1699-18>.
16. Закон України «Про запобігання корупції» : від 14.10.2014 р., № 1700–VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>.
17. Дела Порта Д. Брудні оборудки: учасники, ресурси та механізми політичної корупції / Д. Дела Порта, А. Ванучі. – К. : К.І.С., 2006. – 302 с.

18. Бочарников І. В. Зарубіжний досвід протидії корупції / І. В. Бочарников. — Режим доступа : http://www.budgetrf.ru/Publications/Magazines/VestnikSF/2008/VSF_NEW200807061002/VSF_NEW200807061002_p_007.htm
19. The State Civil Servants' Act (750/1994) // Finlex.fi. — Electronic date. — Data of access : 08.07.2011. — Mode of access : <http://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/1994/>
20. The Security Clearance Act (177/2002) // Finlex.fi. — Electronic date. — Data of access : 08.07.2011. — Mode of access : <http://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/2002/>
21. The Penal Code of Finland // Finlex.fi. — Electronic date. — Data of access : 08.07.2011. — Mode of access : <http://www.finlex.fi/pdfSaadkaan/E8890039.PDF>
22. The Finnish legal system / edited by Jaakko Uotila. — Helsinki : Finnish Lawyers Pub. Co., 2000. — 254 p.
23. The Constitution (731/1999) 11.07.1999 // Finlex.fi. — Electronic date. — Data of access : 08.07.2011. — Mode of access : <http://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/1999/enl9990731.pdf>
24. The Administration Act (625/2001) // Finlex.fi. — Electronic date. — Data of access : 08.07.2011. — Mode of access : <http://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/haku.php?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=Administration>
25. The Act on the Openness of Government Activities (621/1999) // Finlex.fi. — Electronic date. — Data of access : 08.07.2011. — Mode of access : <http://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/1999/>
26. The “Decision in principle” on State personnel policy (2001) // Official website of Ministry of Education and Culture. — Electronic date. — Data of access : 08.07.2011. — Mode of access : [Julkaisut/2003/liitteet/opm_l66_opm23.pdf?lang=fi](http://www.julkaisut/2003/liitteet/opm_l66_opm23.pdf?lang=fi) № 3206–VI [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3206-17>.

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про лобіювання

Цей Закон визначає правові та організаційні засади здійснення лобіювання в Україні.

РОЗДІЛ І. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Визначення основних термінів

1. У цьому Законі терміни вживаються в такому значенні:

договір про надання лобістських послуг – правочин, що вчиняється між лобістом і замовником лобістських послуг з метою врегулювання питань надання лобістських послуг;

замовник лобістських послуг – фізична особа або юридична особа приватного права, яка є стороною договору про надання лобістських послуг та на замовлення якої лобіст за винагороду або без неї надає лобістські послуги;

лобістські послуги – діяльність лобіста щодо представництва та просування інтересів замовника лобістських послуг, що здійснюється шляхом взаємодії лобіста з органами державної влади, їх посадовими особами під час розробки і прийняття ними нормативно-правових актів;

лобіювання (лобістська діяльність) – легітимний вплив лобіста на діяльність органів державної влади, їх посадових осіб під час розробки і прийняття ними нормативно-правових актів з метою відстоювання інтересів замовника лобістських послуг;

об'єкт лобіювання – нормотворча діяльність Верховної Ради України, Президиуму Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, міністерств, інших центральних органів виконавчої влади;

предмет лобіювання – нормативно-правові акти Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України, міністерств, інших центральних органів виконавчої влади та їх проекти.

Стаття 2. Сфера дії Закону

1. Дія цього Закону поширюється на правовідносини, що виникають між замовниками лобістських послуг, лобістами та органами державної влади.

Стаття 3. Принципи лобіювання

1. Лобіювання здійснюється з дотриманням таких принципів:

- 1) законності – здійснення лобіювання у порядку та відповідно до вимог, встановлених законом;
- 2) прозорості – надання лобістами вичерпної, об'єктивної, достовірної інформації про свою діяльність;
- 3) доброчесності - спрямованості дій лобістів на відстоювання інтересів замовників лобістських послуг, заборони представництва лобістами одночасно інтересів двох і більше конкуруючих між собою замовників лобістських послуг.

Стаття 4. Гарантії здійснення лобіювання

1. Здійснення лобіювання гарантується:

- 1) обов'язком органів державної влади, їх посадових осіб взаємодіяти з лобістами у порядку, визначеному цим Законом, невтручанням органів державної влади, їх посадових осіб у законну діяльність лобістів;
- 2) доступом в установленому законодавством порядку лобістів до приміщень, в яких розміщені органи державної влади, посадові особи, нормотворча діяльність яких є об'єктом лобіювання;
- 3) відкритістю інформації про лобіювання.

РОЗДІЛ II. НАБУТТЯ ТА ПРИПИНЕННЯ ПРАВА НА ЛОБІЮВАННЯ

Стаття 5. Електронний реєстр суб'єктів лобіювання

1. З метою збирання, зберігання, обліку та надання інформації про лобістів Міністерством юстиції України ведеться Електронний реєстр суб'єктів лобіювання.

2. Ведення Електронного реєстру суб'єктів лобіювання здійснюється відповідно до цього Закону та Положення про Електронний реєстр суб'єктів лобіювання, що затверджується Кабінетом Міністрів України.

3. Відомості, передбачені пунктами 1 і 2 частини третьої цієї статті, вносяться до Електронного реєстру суб'єктів лобіювання Міністерством юстиції України безоплатно протягом 10 робочих днів з моменту їх отримання із зазначенням дати внесення відповідних відомостей.

Обробка персональних даних, що містяться у Електронному реєстрі суб'єктів лобіювання, здійснюється Міністерством юстиції України відповідно до вимог законодавства у сфері захисту персональних даних.

4. Внесення відомостей, передбачених пунктом 3 частини третьої цієї статті, а також внесення змін до відомостей, що містяться в Електронному реєстрі суб'єктів лобіювання, здійснюються лобістами самостійно. Для цього лобістам надається право доступу до Електронного реєстру суб'єктів лобіювання з можливістю корегування відповідних відомостей щодо себе.

5. Відомості Електронного реєстру суб'єктів лобіювання є відкритими для безоплатного доступу на офіційному веб-сайті Міністерства юстиції України відповідно до вимог законодавства про інформацію, у тому числі у формі відкритих даних. Не підлягають оприлюдненню відомості з Електронного реєстру суб'єктів лобіювання

про адресу місця проживання та контактний номер телефону, країну громадянства фізичної особи-лобіста.

Стаття 6. Припинення права на лобіювання

1. Лобісти втрачають право на лобіювання у разі:

- 1) подання лобістом до Міністерства юстиції України заяви за формою, затвердженою Кабінетом Міністрів України, про припинення здійснення лобіювання;
- 2) внесення Міністерством юстиції України до Електронного реєстру суб'єктів лобіювання запису про припинення діяльності лобіста у випадку:

смерті фізичної особи-лобіста, оголошення її померлою або безвісно відсутньою; припинення юридичної особи-лобіста.

2. Лобіст втрачає право на лобіювання з моменту внесення Міністерством юстиції України до Електронного реєстру суб'єктів лобіювання запису про припинення діяльності лобіста.

РОЗДІЛ III. ЛОБІСТСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ

Стаття 7. Права та обов'язки лобістів

1. Лобісти мають право:

- представляти і захищати права та законні інтереси замовників лобістських послуг; звертатися до органів державної влади, посадових осіб цих органів та інших юридичних осіб;
- отримувати державної влади, посадових осіб цих органів інформацію, необхідну для виконання завдань і цілей лобіювання, за винятком інформації з обмеженим доступом;
- зустрічатися за попереднім погодженням з посадовими особами органів державної влади, щодо питань, які є предметом лобіювання;

- готувати та розповсюджувати серед посадових осіб органів державної влади експертно-аналітичні матеріали, результати соціологічних й інших досліджень з питань, що є предметом лобіювання;
- організовувати та проводити публічні заходи (круглі столи, конференції, семінари) за участю посадових осіб органів державної влади та громадськості щодо нормативно-правових актів або їх проектів;

Стаття 8. Договір про надання лобістських послуг

У договорі про надання лобістських послуг визначаються предмет лобіювання, методи лобіювання, вид та розмір винагороди за надання лобістських послуг або зазначається про надання таких послуг без винагороди, строки надання лобістських послуг, а також за згодою сторін можуть визначатися інші умови лобіювання.

Договір про надання лобістських послуг укладається у письмовій формі відповідно до вимог Цивільного кодексу України.

Стаття 9. Права та обов'язки замовника лобістських послуг

1. Замовники лобістських послуг мають право:

- знайомитися з будь-якими матеріалами лобіста, що стосуються питань, пов'язаних з лобіюванням інтересів замовника;
- отримувати від лобіста звіти про хід лобіювання та надані лобістські послуги; укладати договори про надання лобістських послуг одночасно з декількома лобістами;
- розірвати договір про надання лобістських послуг в односторонньому порядку у випадку ненадання в установленний строк лобістом звіту, лобіювання лобістом інтересів, що суперечать інтересам замовника, та в інших випадках, передбачених договором про надання лобістських послуг.

2. Замовник лобістських послуг зобов'язаний:

- дотримуватись положень Конституції та законів України, умов договору про надання лобістських послуг;
- надавати лобістам необхідну для здійснення лобіювання інформацію про себе.

Стаття 10. Оподаткування суб'єктів лобістської діяльності

Надання лобістами лобістських послуг за винагороду підлягає оподаткуванню відповідно до законів про оподаткування.

Стаття 11. Відповідальність за порушення законодавства про лобіювання

Особи, винні в порушенні законодавства про лобіювання, притягуються до відповідальності згідно із законом.

РОЗДІЛ IV. ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Цей Закон набирає чинності з дня його опублікування.
2. Кабінету Міністрів України у тримісячний термін з дня набрання чинності цим Законом:
 - забезпечити прийняття нормативно-правових актів, що впливають із цього Закону;
 - забезпечити приведення міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади своїх нормативних актів у відповідність із цим Законом.

Голова Верховної Ради України

Київський національний торговельно-економічний університет
Кафедра публічного управління та адміністрування

РЕФЕРАТ
ВИПУСКНОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

на тему:

Державна політика запобігання та протидії корупції у країнах ЄС

Студента 3 курсу 6 с групи
спеціальності 281 «Публічне
управління та адміністрування»,
спеціалізації
«Публічне управління та
адміністрування»

**Філик Анжели
Ігорівни**

Науковий керівник :
кандидат економічних наук,
доцент

**Сонько
Юлія Анатоліївна**

Гарант освітньої програми:
Кандидат економічних наук,
доцент

**Головня
Юлія Ігорівна**

Київ 2020

РЕФЕРАТ

випускної кваліфікаційної роботи, виконаної на тему:

«Державна політика запобігання та протидії корупції у країнах ЄС»

Структура роботи. Випускна кваліфікаційна робота складається зі вступу, 2-х розділів, висновків і пропозицій списку використаних джерел і додатків. Основний текст роботи становить 39 сторінок, 2 рисунків. Список використаних джерел містить 26 найменування, викладене на 3 сторінках, робота містить 1 додатки на 6 сторінках.

Об'єктом дослідження виступає політична корупція як політичний інститут. .

Предметом дослідження є проблема впливу політичної корупції в Україні.

Зазначена мета вимагає вирішити наступні **завдання**:

- проаналізувати теоретичні засади дослідження державної політики запобігання та протидії корупції;
- дослідити особливості антикорупційного законодавства в ЄС;
- проаналізувати ключову характеристику державної політики запобігання та протидії корупції;
- оцінити успішну реалізацію антикорупційних заходів в країнах ЄС;
- розробити практичні рекомендації щодо удосконалення державної політики запобігання та протидії корупції в Україні: застосування досвіду ЄС.

У першому розділі розкривається поняття, сутнісність, принципи антикорупційної діяльності та особливості антикорупційного законодавства в ЄС.

У другому розділі здійснюється оцінювання реалізації антикорупційних заходів в країнах ЄС та викладено пропозиції щодо удосконалення державної політики запобігання та протидії корупції в Україні: застосування досвіду ЄС.

Одержані результати можуть бути використані в практичній діяльності Національного антикорупційного бюро України.

Рік виконання роботи 2019– 2020 рр.

Рік захисту роботи – 2020

Анотація

випускної кваліфікаційної роботи, виконаної на тему:

«Державна політика запобігання та протидії корупції у країнах ЄС»

Випускна кваліфікаційна робота присвячена дослідженню діяльності органів Національного антикорупційного бюро України. В роботі обґрунтовано зменшення рівня корупції можливе лише за умови дотримання принципів, на яких ґрунтується державна антикорупційна політика, а також дослідження та запровадження зарубіжного досвіду боротьби із цим негативним явищем, насамперед успішно діючих в інших країнах політичних, правових та організаційних механізмів подолання корупції.

Досліджено антикорупційні механізми, які сприяли певній “моралізації” державного управління, проаналізовано міжнародні стандарти у сфері запобігання та протидії корупції в сучасних умовах. На цій основі розроблено практичні рекомендації антикорупційної політики щодо завершення адаптації законодавства України до вимог ЄС.

Ключові слова: корупція, звернення громадян, антикорупційна діяльність, корупційне правопорушення.

Annotation

final qualifying paper performed on the theme:

« State policy on preventing and combating corruption in EU countries »

The final qualification paper is devoted to the study of the activities of the National Anti-Corruption Bureau of Ukraine. The work substantiates reduction in the level of corruption is possible only if the principles on which the state anti-corruption policy is based, as well as the research and introduction of foreign experience in combating this negative phenomenon, first of all successfully overcoming political, legal and organizational mechanisms in other countries, are followed .

The directions of anti-corruption mechanisms that contributed to a certain “moralizing” of the government, analyzed international standards in the field of preventing and combating corruption in the current conditions. On this basis, practical recommendations of anti-corruption policy on completing the adaptation of Ukrainian legislation to EU requirements have been developed.

Keywords: corruption, citizens' appeals, anti-corruption activities, corruption offenses.